

سالم و خوش

"خوان هشتم" برگرفته از مجموعه «در حیاط کوچک پاییز در زندان»
 شاعر: مهدی اخوان ثالث * * * قالب شعر: نیمایی * * * نوع ادبی: حماسی * * *
 محتوا: کشته شدن رستم و رخس، به دست شغاد، برادر ناتنی رستم * * * لحن:
 روایی - داستانی و حماسی * * * نقال شعر: مهدی اخوان ثالث.
شعرخوانی: ای میهن / دیوان اشعار، ابوالقاسم لاهوتی * * * قالب: غزل * * *
 مضمون و محتوا: میهن، دوستی

❖ قلمرو زبانی

۱. معنی واژگان مشخص شده زیر را بنویسید.

- الف) سورت سرمای دی بیدادها می کرد.
 ب: با صدایی مرتعش، لحنی رجزمانند
 پ) چوب دستی منتشا مانند در دستش
 ت) مرد نقال از صدایش ضجه می بارید.
 ث) آن هریوه ی خوب و پاک آیین - روایت کرد.
 ج) این عیار مهر و کین مرد و نامرد است.
 چ: دیگر اکنون آن عماد تکیه و امید ایران شهر / شیرمرد عرصه ناوردهای هول.
 ح: چاه غدر ناجوان مردان، چاه پستان، چاه بی دردان.
 خ: رخس، آن طاق عزیز، آن تایی بی همتا.
نکته: گروه کلماتی که مترادف دارد. (عماد و تکیه گاه) * * * (عیار و ابزار و معیار) * * * * (هول و ترسناک)
 * * * * (تنیده و درهم بافته). (ناورد و جنگ) * * * * (طاق و فرد و تنها) * * * * (منتشا و عصای مخصوص از چوب
 ستر) * * * * (عبث و بیهوده) * * * * (سنان و سرنیزه)

۲. واژه های درست، را از داخل کمانک انتخاب کنید.

- الف: همچنان که می توانست او، اگر می خواست، کان کمند (شصت/شست) خم خویش بگشاید.
 ب: رخس، آن (طاق/ طاق) عزیز، آن تایی بی همتا.
 پ: (سورت/ صورت) سرمای دی بیدادها می کرد.

۳. اشتباهات املائی را بیابید؛ سپس آن را اصلاح نمایید.

- الف: «هفت خوان را زاد سرو مرو، یا به قولی «ماغ سالار» آن گرامی مرد، آن هریوه خوب و پاک آیین - روایت کرد.»

ب: خواه روز صلح و بسته مهر را پیمان، خواه روز جنگ و خوره بحر کین سوگند.

۴. در متن زیر، گروه های اسمی و وابسته های پیشین و پسین را مشخص کنید.

«هفت خوان را زاد سرو مرو، یا به قولی «ماخ سالار» آن گرامی مرد، آن هریوه خوب و پاک آیین - روایت کرد؛ خوان هشتم را، من روایت می کنم اکنون.»

۵. نوع حذف را در موارد زیر بیان کنید.

الف: هفت خوان را زادسرو مرو / آن هریوه خوب و پاک آیین روایت کرد / خوان هشتم را / من روایت می کنم اکنون / من که نامم ماث.

ب: قهوه خانه گرم و روشن بود، همچون شرم / همگنان را خون گرمی بود / قهوه خانه گرم و روشن، مرد نقال آتشین پیغام / راستی کانون گرمی بود.

پ: مرد نقال، آن صدایش گرم، نایش گرم / آن سکوتش ساکت و گیرا / و دمش، چونان حدیث آشنایش گرم / راه میرفت و سخن میگفت.

۶. با توجه به شعر زیر، به سؤالات داده شده پاسخ دهید.

« بعد چندی که گشودش چشم / رخس خود را دید / بس که خورش رفته بود از تن.»

الف. «ش» در گشودش، «مضاف الیه» کدام واژه است؟

ب. مرجع ضمیر «ش» در واژه ی خورش چیست؟

پ: نهاد محذوف در بند فوق کیست؟

۷. نقش دستوری واژگان مشخص شده را به ترتیب بنویسید.

الف) «هفت خوان را زادسرو مرو، یا به قولی «ماخ سالار» آن گرامی مرد / آن هریوه خوب و پاک آیین، روایت کرد؛ /

خوان هشتم را / من روایت می کنم اکنون، ... / من که نامم ماث...»

ب) ناگهان انگار / بر لب آن چاه / سایه ای را دید / او شغاد، آن نابرا در بود.

پ: قصه است این، قصه، آری قصه درد است.

۸. در کدام گزینه نقش تبعی «تکرار» به کار رفته است؟

الف) رخس، آن طاق عزیز، آن تایی بی همتا (ب) قصه است این، قصه، آری قصه درد است.

پ) همچنان می گفت و می گفت و قدم می زد. (ت) مرد نقال، آن صدایش گرم، نایش گرم.

۹. واژه ای از متن زیر بیابید که هم آوای آن در زبان فارسی وجود دارد. سپس معنی آن را بنویسید.

رستم دستان، در تگ تاریک ژرف چاه پهناور، کشته هر سو بر کف و دیواره هایش نیزه و خنجر، چاه غدر ناجوان مردان.

❖ قلمرو ادبی:

۱۰. در عبارت «سورت سرمای دی بیدادها می کرد» کدام آرایه ها وجود دارند؟

۱۱. با توجه به بند «لیک خوشبختانه آخر، سرپناهی یافتم جایی / گرچه بیرون تیره بود و سرد، هم چون ترس، قهوه خانه گرم و روشن بود، هم چون شرم...» به سوالات پاسخ دهید.

الف) آرایه های ادبی را بیابید.

ب) منظور شاعر از قهوه خانه چیست؟

پ) نقش واژه های مشخص شده را به ترتیب بنویسید. (قلمرو زبانی)

ت: «آتشین پیغام» چه آرایه ای دارد؟

۱۲. به سوالات مرتبط با بند زیر پاسخ دهید.

«مرد نَقال - آن صدایش گرم، نایش گرم، آن سکوتش ساکت و گیرا / و دَمش، چونان حدیثِ آشنایش گرم - راه می رفت و سخن می گفت.»

الف) مجاز را در بند بیابید.

ب) آرایه «صدایش گرم» را بنویسید.

پ) نقش کلمات مشخص شده را به ترتیب بنویسید.

۱۳. آرایه های موجود در عبارت زیر کدام اند؟ «این گلیم تیره بختی هاست / خیس خون داغ سهراب و سیاوش ها،

/ روکش تابوت تختی هاست...»

الف: تشبیه - تضاد - مراعات نظیر - مجاز

پ: تشبیه - ایهام - تلمیح - مراعات نظیر

ب: ایهام - تشبیه - مراعات نظیر - متناقض نما

ت: تلمیح - تضاد - متناقض نما - ایهام تناسب

۱۴. در سروده «خوان هشتم»، «رستم» و «شغاد» نماد چه کسانی هستند؟

۱۵. آرایه موارد زیر را بنویسید.

الف: ناگهان انگار، بر لب آن چاه، سایه ای را دید، او شغاد، آن نابِرا در بود.

ب: دَمش چونان حدیث آشنایش گرم.

پ: «قهوه خانه گرم و روشن بود، هم چون شرم...»

۱۶. با توجه به شعر زیر ، به پرسش ها پاسخ دهید:

« مرد نقال- آن صدایش گرم ، نایش گرم/ آن سکوتش ساکت و گیرا/ و دَمَش ، چونان حدیث آشنایش گرم- راه می رفت و سخن می گفت.»

الف) شاعر صدای گرم و گیرای نقال را به چه چیزی تشبیه کرده است؟

ب) منظور از « حدیث آشنا» چیست؟

۱۷. به سوالات زیر پاسخ دهید.

الف: در مصراع « او شغاد ، آن نابردار بود » یک ایهام وجود دارد ، آن را بیابید و معانی مختلف آن را بنویسید.

ب: مفهوم کنایی قسمت های مشخص شده را بنویسید.

«همگنان را خون گرمی بود/ قهوه خانه گرم و روشن، مرد نقال آتشین پیغام.»

«رخش خود را دید/ بس که خونش رفته بود از تن، گویی از تن حسّ و هوشش رفته بود و داشت می خوابید.»

۱۸. بارزترین آرایه های ادبی موارد زیر را بنویسید.

الف: چوب دستی منتشا مانند در دستش/ مست شور و گرم گفتن بود.

ب: آن شب نیز سورت سرمای دی بیدادها می کرد.

پ: مرجع ضمیر «ش» در «دستش» کیست؟

۱۹. عبارت زیر را بخوانید؛ سپس به سوال ها پاسخ دهید.

«این نخستین بار شاید بود / کان کلید گنج مروارید او گم شد.»

۱. آرایه مربوط به واژه های مشخص شده، را بنویسید.

۲. آرایه عبارت «گم شدن کلید» را بنویسید.

۲۰. بند زیر را بخوانید ؛ سپس به سوال ها پاسخ دهید. «همگنان خاموش، گرد بر گردش ، به کردار صدف برگرد

مروارید/ پای تا سر گوش»

الف: مشبه و مشبه به را در بند فوق بیابید.

ب: یک نمونه «مجاز» بیابید.

پ: کدام بخش از بند فوق، آرایه کنایه دارد؟

۲۱. در بند: « پهلوان هفت خوان، اکنون طعمه دام و دهان خوان هشتم بود.»

الف: یک نمونه استعاره بیابید.

ب: منظور از قسمت مشخص شده را بنویسید.

۲۲. در همه گزینه ها بجز گزینه آرایه «ایهام» بکار رفته است.

- الف: ناگهان انگار، بر لب آن چاه، سایه ای را دید، او شغاد، آن نابرا در بود.
ب: گرچه بیرون تیره بود و سرد، هم چون ترس، قهوه خانه گرم و روشن بود، همچون شرم ...
پ: رخس را می دید و می پایید. رخس، آن طاق عزیز، آن تای بی همتا، رخس رخشنده.
ت: «این گلیم تیره بختی هاست، خیس خون داغ سهراب و سیاوش ها، روکش تابوت تختی هاست...»

۲۳. در کدام گزینه، «حس آمیزی» وجود ندارد؟

- الف: مرد نقال - آن صدایش گرم، نایش گرم، آن سکوتش ساکت و گیرا / و دمش، چونان حدیث آشنایش گرم - راه می رفت و سخن می گفت.
ب: رخس را می دید و می پایید. رخس، آن طاق عزیز، آن تای بی همتا، رخس رخشنده / با هزاران یادهای روشن و زنده ...
پ: دمش چونان حدیث آشنایش گرم.
ت: چاه غدر ناجوان مردان / چاه پستان / چاه چونان ژرفی و پهنایش، بی شرمیش ناباور.

۲۴. آرایه «مجاز» را در عبارات زیر بیابید.

- الف: مرد نقال - آن صدایش گرم، نایش گرم، آن سکوتش ساکت و گیرا
ب: بعد از آن، تا مدتی تا دیر، یال و رویش را، هی نوازش کرد.
پ: دمش چونان حدیث آشنایش گرم.
ت: همگنان خاموش، گرد بر گرد گردش، به کردار صدف بر گرد مروارید، پای تا سر گوش.

❖ قلمرو فکری

با توجه به متن زیر، به سوال ها پاسخ دهید.

- ... هفت خوان را زادسرو مرو / یا به قولی «ماخ سالار» آن گرامی مرد / آن هریوه خوب و پاک آیین - روایت کرد: خوان هشتم را / من روایت می کنم اکنون ... / من که نامم ماث ...
«... قصه است این، قصه، آری قصه درد است / شعر نیست، / این عیار مهر و کین و مرد و نامرد است / بی عیار و شعر محض خوب و خالی نیست / هیچ - همچون پوچ - عالی نیست.

منظور شاعر از «خوان هشتم»، در شعر چیست؟

۲۵. مقصود نقال از «قصه درد» در بند «قصه است این، قصه، آری قصه درد است» چیست؟

۲۶. مفهوم بند زیر را بیان کنید: «قصه می گوید: این برایش سخت آسان بود و ساده بود /... کان کمند شصت خم خویشت بگشاید / و بیندازد به بالا ، بر درختی، گیره ای ، سنگی و فراز آید / می توانست او، اگر می خواست، لیک...»

۲۷. درباره مناسب موضوعی متن درس «خوان هشتم» با بیت زیر توضیح دهید.

یوسف به این رها شدن از چاه دل مبنده / این بار می برند که زندانی ات کنند

۲۸. شاعر در شعر «خوان هشتم» بر کدام مضامین اجتماعی تأکید دارد؟

۲۹. معنی و مفهوم قسمت های مشخص شده درست بیان شده است.

الف: «گرد بر گردش به کردار صدف بر گرد مروارید»

ب: دمش چونان حدیث آشنایش گرم

پ: دیگر اکنون آن ، عماد تکیه و امید ایرانشهر

ت: هفت خوان را.../ به قولی.../ آن هریوه خوب و پاک آیین روایت کرد.

۳۰. منظور از قهوه خانه در بند «لیک خوشبختانه آخر، سرپناهی یافتم جایی / گرچه بیرون تیره بود و سرد، هم چون

ترس، قهوه خانه گرم و روشن بود، هم چون شرم» چیست؟

۳۱. شیرمرد عرصه ی ناوردهای هول.

۳۲. با توجه به شعر زیر به سؤالات پاسخ دهید.

«رخش را می دید و می پایید / رخس، آن طاق عزیز، آن تایی بی همتا / رخس رخشنده / با هزاران یاد های روشن و زنده.»

الف. «طاق» به چه معناست؟

ب. منظور از «هزاران روشن و زنده» چیست؟

ج. در متن بالا یک «حس آمیزی» بیابید.

۳۴. در بند «کان کلید گنج مروارید او گم شد.»

الف: منظور از قسمت مشخص شده، چیست؟ ب: مرجع ضمیر «او» کیست؟

۳۵. با توجه به شعر: «قصه است این ، قصه، آری قصه ی درد است / شعر نیست / این عیار مهر و کین و مرد و نامرد

است / بی عیار و شعر محض خوب و خالی نیست» شاعر بارزترین ویژگی شعر خود را در چه چیزی می داند؟

۳۶. مفهوم بند زیر را بنویسید. «داشتم می گفتم، آن شب نیز / سورت سرمای دی بیدادها می کرد / و چه سرمایی،

چه سرمایی».

۳۷. با توجه به مصراع « گرد بر گردش به کردار صدف بر گرد مروارید. » ، منظور شاعر از « صدف » و « مروارید » چه کسانی هستند؟

۳۸. معنی و مفهوم بند «این گلیم تیره بختی هاست، خیس خون داغ سهراب و سیاوش ها، روکش تابوت تختی هاست...» را بیان کنید.

۳۹. یکی از بخش های اشعار حماسی، «رجز خوانی» است، منظور از آن را بنویسید.

۴۰. با توجه به «چاه غدر ناجوان مردان / چاه چونان ژرفی و پهنایش ، بی شرمیش ناباور / و غم انگیز و شگفت آور» الف: استنباط خود را از مفهوم این بند بنویسید.
ب: «غدر ناجوان مردان» به چه چیزی اشاره دارد؟

۴۱. منظور از واژه های (زادسرو، ماخ سالار، هریوه، خوان هشتم و ماث) در «خوان هشتم» را بنویسید.

۴۲. در شعر «سورت سرمای دی بیدادها می کرد / و چه سرمایی ، چه سرمایی !» علت تأکید و تکرار «چه سرمایی» چیست؟

۴۳. براساس بند «آری اکنون شیر ایران شهر / تهمتن گرد سجستانی» ، منظور از قسمت های مشخص شده، کیست؟

۴۴. موارد زیر را معنی کنید.

الف: همگنان را خون گرمی بود.

ب: گفت در دل: «رخش! طفلک رخس! آه!» این نخستین بار شاید بود / کان کلید گنج مروارید او گم شد.

پ: شعر نیست؛ این عیار مهر و کین مرد و نامرد است / بی عیار و شعر محض خوب و خالی نیست

ت: مرد نقال از صدایش ضجه می بارید / و نگاهش مثل خنجر بود.

ث: سورت سرمای دی بیدادها می کرد.

ج: آری اکنون تهمتن با رخس غیرت مند / در بُن این چاه آبش زهر شمشیر و سنان ، گم بود.

چ: همگنان خاموش / گرد بر گردش ، به کردار صدف برگرد مروارید / پای تا سر گوش.

ح: این گلیم تیره بختی هاست / خیس خون داغ سهراب و سیاوش ها، روکش تابوت تختی هاست.

❖ شعر خوانی: ای میهن

قالب شعر: غزل** شاعر: ابوالقاسم لاهوتی

بررسی برخی از قلمروهای ادبی شعر

ابیات زیر را بخوانید و به پرسش ها، پاسخ دهید.

الف: تنیده یاد تو در تار و پودم، میهن ای میهن! / بود لبریز از عشقت وجودم میهن ای میهن!

- ب: تو بودم کردی از نابودی و با مهر پروردی / فدای نام تو بود و نبودم میهن ای میهن!
- پ: به هر مجلس به هر زندان به هر شادی به هر ماتم / به هر حالت که بودم با تو بودم میهن ای میهن!
- ت: اگر مستم اگر هشیار اگر خوابم اگر بیدار / به سوی تو بود روی سجودم میهن ای میهن!
- ث: به دشت دل گیاهی جز گل رویت نمی روید / من این زیبا زمین را آزمودم میهن ای میهن!

به سوالات پاسخ دهید.

۴۵. نقش واژه های مشخص شده را مقابل هر بیت بنویسید.
۴۶. معنی و مفهوم بیت دوم را بنویسید.
۴۷. نوع «واو» در بیت دوم را بیان کنید.
۴۸. در کدام گزینه بیشترین نقش «مسند» وجود دارد؟
۴۹. بیت چهارم را به لحاظ حذف بررسی کنید.
۵۰. تعداد متمم در کدام گزینه بیشتر است؟
۵۱. تعداد ترکیب های وصفی و اضافی همه ابیات را بررسی کنید.
۵۲. همه ابیات را به لحاظ ادبی بررسی کنید.
۵۳. مفهوم همه ابیات را بنویسید.

*** پایان ***

موفق باشید.

